

VOJENSKO-PARTIZÁNSKE JEDNOTKY UTVORENÉ Z PRÍSLUŠNÍKOV VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY

Brigáda Kriváň.

II. ČASŤ

HELENA PAŽUROVÁ

PAŽUROVÁ, H.: Military-partisan troops comprising of the members of East-Slovak Army. Kriváň-Brigade. IInd part. Vojenská história, 2, 15, 2010, pp. 55-71, Bratislava.

The study deals with the history of the military-partisan troop-Brigade Kriváň. It is the second part of study, published in magazine Vojenská história 4/2010. The work provides us with a good insight into small or larger troops located in the East of Slovakia. Moreover it is focused on the Kriváň-Brigade.

She extensively deals with various negotiations of the instigators of the uprising action in the East of Slovakia. However, she generally captures the drama character and complexity of the situation in which some of personnel did not stand well or failed to succeed. It was just in the confrontation of the indecisiveness of some of the senior officers the performance of Jozef Vogl and Jozef Tabiš and other officers gathering their troops to establish military-partisan brigade Kriváň. There is also a particular focus on the contacts and cooperation with the partisan brigade Sergej, the relations between the partisans and citizens, problems with supplies etc.

Military History. Slovakia. WWII. Partisan troops from the East Slovak Army in the time of Uprising.

ČINNOSŤ BRIGÁDY KRIVÁŇ VO VIHORLATSKÝCH VRCHOCH

Presun príslušníkov brigády Kriváň do pohoria Vihorlatu sa uskutočnil v dvoch skupinách. Prvú skupinu viedol veliteľ brigády pplk. J. Vogl, tvorilo ju iba 10 osôb – 3 dôstojníci štábu, 1 rotmajster a 6 mužov. Druhú okolo 200-člennú skupinu viedol veliteľ delostreleckého oddielu stot. Jozef Tabiš. Skupina pod velením pplk. J. Vogla sa začala presúvať už vo večerných hodinách 24. septembra. Práve v noci z 24. na 25. septembra došlo k výraznej zmene poveternostnej situácie. Ochladilo sa a spustil sa výdatný studený dážď. Skupina sa dostala v nočných hodinách do priestoru severne od obce Dlhé nad Cirochou, prečkala do rána a preskúmala možnosť pokračovať v ceste. Dňa 25. septembra až za večerného šera prebrodila rozvodnenú rieku Cirochu, prekročila železničnú trať a hradskú, dostala sa k dedine Valaškovce a nabrala smer na Kamienku. Noc strávila severne od Kamenice

nad Cirochou. Pochodujúci boli premoknutí a uzimení, ale založiť oheň nebolo možné, aby sa neprezradili. Ráno pokračovali smerom ku Kamienke, no obec bola obsadená Nemcami, preto museli odbočiť na Porúbku. Po príchode k Porúbke natrafili na hliadku partizánskej skupiny *Jastrib*, ktorá ich zaviedla k lesníkovi, kde dostali občerstvenie a trochu sa osušili. Prenocovali v Porúbke. Ráno pokračovali v ceste a 27. septembra okolo 14. h dorazili na štáb partizánskej skupiny *Jastrib* na vrchu Kyjov, kde boli očakávaní a srdečne prijatí veliteľom *Jastriba* M. Z. Sieňom. Čakal tam na nich aj npor. pech. Andrej Kolbašovský, s ktorým sa poznali ešte z pešieho pluku 6 druhej divízie VSA.¹

Druhú skupinu, ktorá pozostávala z roty *Svoboda*, roty *Jánošík* a oddielu delostrelcov, sprevádzal, ako som už uviedla, stot. J. Tabiš. Ako sprievodca mu pomáhala spojka zo skupiny *Jastrib*, ktorá zhodou okolností 25. septembra došla na stanovište tejto skupiny. Bol to partizán Michal Trochca, lesný robotník, ktorý poznal tamojšie lesy a cesty v nich. Vyše 200-členná skupina sa dosť ťažko lúčila s operačným priestorom, v ktorom sa jej darilo viac ako tri týždne úspešne plniť bojové i politicko-spoločenské úlohy, pri pomerne dobrej organizácii a materiálnom zabezpečení. Presun začala realizovať v skorých ranných hodinách 26. septembra. Pršalo, chlad prenikal pod ľahké oblečenie. Nálada bola dosť pochmúrna. Museli sa presúvať tak, aby boli čo najmenej videní a počutí – mali so sebou aj viac ako dve desiatky koní. Aj túto skupinu potrápilo prebrodenie rozvodnenej Cirochy. Tým, že sprievodca poznal cesty, presúvali sa rýchlejšie. Na trase strávili iba jednu noc. Odpočinok mali pri Valaškovciach a večer 27. septembra došli do tábora skupiny *Jastrib* na Kyjove.² Tábor sa nachádzal asi 5 km východne od vrchu Kyjov. V ďalších dňoch došlo do tábora na Kyjov ešte niekoľko malých skupín z brigády *Kriváň*, ktoré boli roztrúsené v okolí Zubného.

Veliteľ skupiny *Jastrib* Michail Z. Sieň oboznámil štáb brigády *Kriváň* s celkovou situáciou v novom operačnom priestore, potvrdil svoje predošlé rozhodnutie odovzdať brigáde vyše 50 príslušníkov svojej skupiny. Zároveň mu oznámil, že sa rozhodol premiestniť sa so svojou skupinou (asi 40 osôb) na nové miesto – 6 km severozápadne od Kyjova. Na druhý deň pozval pplk. J. Vogla na prehliadku tábora, ktorý pozostával z prístreškov, kolíb, bunkrov pre ranených a jedného rozsiahlejšieho zrubu, v ktorom bola umiestnená ošetrovňa a ubytovaná lekárka MUDr. Alexandra Hauptlorencová, s ktorou ho zoznámil. Ďalej si spoločne pozreli provizórnu kuchyňu a rozhl'adňu.

Dňa 29. septembra štáb brigády *Kriváň* schválil novú organizáciu brigády, zaoberal sa otázkami materiálneho zabezpečenia, budovania podpornej a informačnej siete v novom prostredí a prípravou na bojovú činnosť. Brigáda *Kriváň* k tomuto dňu pozostávala:

Rota *Jánošík* (vel. npor. Pavel Lovasík) – 2 dôstojníci, 68 mužov, 6 koní, 4 ťažké a 7 ľahkých guľometov, 50 pušiek, 1 automatická pištoľ, 11 pištolí, 1 raketová pištoľ a 86 ručných granátov.

Rota *Svoboda* (vel. por. Ondrej Šinák) – 2 dôstojníci, 79 mužov, 1 ťažký a 7 ľahkých guľometov, 55 pušiek, 3 automatické pištole, 3 automatické pušky, 16 pištolí, 121 granátov.

Rota *Žula* (delostrelci, vel. stot. Jozef Tabiš) – 3 dôstojníci, 69 mužov, 17 koní, 3 ľahké guľomety, 34 pušiek, 2 automatické pištole, 66 ručných granátov.

Štáb *Kriváň* – 3 dôstojníci, 15 mužov, 4 pušky, 1 automatická pištoľ, 4 pištole.

Rota *Boroš* – 56 civilných osôb, 6 vojakov. Výzbroj pozostávala z pušiek, niekoľkých samopalov a pištolí.

¹ AM SNP Banská Bystrica, f. XII, príř. č. S 35/78. VOGL-SOKOLOVSKÝ, Jozef. Spomienka veliteľa partizánskej brigády *Kriváň*, s. 83-86.

² Ref. 1, s. 40.

Vyčlenením ťažkých guľometov z rôt vznikla nová jednotka vyzbrojená ťažkými guľometmi. Do funkcie veliteľa bol ustanovený rtm. jazd. Michal Novotný. Jednotka dostala názov *Vihorlat*.

Výsledky previerky materiálnej stránky boli znepokojujúce. Iba jeden z dvadsiatich mal stanový dielec, takmer polovici vojakov chýbali plášte, bol nedostatok spodnej bielizne a iba niektorí mali prikrývky. Obuv bola v katastrofálnom stave. Iba 10 % obuvi bolo v ako-tak vyhovujúcom stave, ostatná potrebovala opravu a skoro 40 % z nej bolo takmer neopraviteľnej.³

V novom prostredí bolo treba okamžite začať budovať podpornú a informačnú sieť za pomoci obyvateľstva. Situácia bola o to zložitejšia, že v obciach sa často pohybovali nemecké hliadky. Štáb ihneď vyslal hliadky do okolitých obcí s úlohou nadviazať spojenie s civilným obyvateľstvom, získať spolupracovníkov, preskúmať zdroje možného zásobovania potravinami, zaobstarat' náradie a nástroje na budovanie nových kolíb a bunkrov. Ku každej hliadke bol pridelený jeden vojak alebo civilista z pôvodnej Borošovej skupiny, ktorý situáciu v danom okolí bližšie poznal. Borošova skupina po niekoľkých dňoch prejavila nespokojnosť so začlenením do brigády Kriváň. Škoda, z tesnejšej kooperácie mohli ťažiť obidve strany. Vojaci by sa rýchlejšie etablovali a borošovci by získali vojenských odborníkov pre bojovú činnosť. Ján Boroš požiadal veliteľa pplk. J. Vogla o odčlenenie a osamostatnenie jeho skupiny. Požiadavku odôvodňoval hlavne tým, že väčšina jeho mužov pochádza z okolitých obcí a musia dohliadať na rodiny. Veliteľ bol tej mienky, že daný problém by sa bol dal riešiť aj v rámci brigády, ale s požiadavkou nakoniec súhlasil. Boroš dal nastúpiť svoju skupinu a požiadal, aby vystúpili tí, ktorí súhlasia s jeho riešením. Bola ich väčšina. Pplk. J. Vogl ich pri rozlúčke požiadal o spoluprácu a za veliteľa im určil npor. pech. Andreja Kolbašovského pochádzajúceho z tohto regiónu. Ale skupina si zvolila za veliteľa Jána Boroša a náčelníka štábu Štefana Smoľaka. Npor. A. Kolbašovský ostal v skupine Kriváň. Skupina sa odsťahovala, prijala názov *Veža* a postavila si nový tábor asi tri kilometre západne od Kyjova⁴. Spočiatku boli vzťahy medzi *Kriváňom* a *Vežou* mierne napäté, ale postupne sa vyladili, spájali ich spoločný cieľ.

Brigáda *Kriváň* po príchode do nového priestoru okrem hliadkovania si na začiatku nemohla klásť náročnejšie bojové úlohy. Bolo treba zabezpečiť základné existenčné podmienky a zvýšiť bojovú morálku vojakov. Prvá októbrová dekáda sa niesla v duchu stavania kolíb, bunkrov a zaobstarávania obživy. Hliadky sa v okolitých dedinách nakonktovali najmä na miestne ilegálne národné výbory, ktoré tieto úlohy pomáhali organizačne zabezpečovať. Mimoriadnu ochotu pri organizovaní pomoci vojakom prejavil obvodný notár v obci Vinné Július Ivan. Požiadal o stretnutie s veliteľom brigády pplk. J. Voglom. Dohodli sa na formách pomoci. Okrem potravín, krmiva pre kone, bolo treba doplniť aj komponenty z výstroja, o ktorých už bola reč. Notár Ivan zaangažoval do zabezpečovania pomoci okrem miestneho ilegálneho národného výboru vo Vinnom aj členov Okresného

³ Ref. 1, s. 89-90. Od druhej polovice vojny bola obuv na Slovensku a materiál na jej zhotovenie – koža, podrážky – nedostatkovým tovarom. V hláseniach okresných náčelníkov sa deficit obuvi uvádzal spravidla na prvom mieste chýbajúcich komodít. Obuv bola poskytovaná formou prídely na lístky. Ale po okupácii Slovenska táto forma padla.

⁴ Ref. 1, s. 91-92.

ilegálneho národného výboru v Michalovciach na čele s predsedom Bohumilom Peťurom.⁵ Pomoc začalo organizovať aj Oblastné žandárske veliteľstvo v Michalovciach (veliteľ stot. žand. Jozef Albrecht). Styčným dôstojníkom so štábom Kriváňa sa stal stot. žand. Emil Krokavec. Pomoc začala postupne prichádzať, prispeli aj odbojáři z Humenského okresu – mäsiar Václav Holub poslal väčšie množstvo mäsových konzerv, múku začal dodávať mlynár Gossanyi z Chlmca.⁶ Najdlhšie trvala oprava obuvi. Topánky opravovali obuvníci v okolitých obciach, meškanie bolo spôsobené nedostatkom materiálu. Nálada vojska sa zlepšovala. Veliteľ vypracoval program úloh na najbližšie obdobie, ktorý obsahoval:

1. Získavať správy a rušiť nemecké jednotky mimo dedín menšími akciami.
2. Pripravovať a rozširovať letáky (rozmnženie prislúbilo Oblastné žandárske veliteľstvo v Michalovciach).
3. Získať ďalšie spoľahlivé spojky.
4. Opätovne nadviazať spojenie s ČA prostredníctvom skupiny Jastrib.
5. Uskutočňovať väčšie diverzné a prepádové akcie.⁷

Dňa 8. októbra veliteľ brigády pplk. V. Vogl sa zúčastnil na porade Okresného ilegálneho národného výboru (ONV) v Michalovciach, ktorá sa konala v obci Vinné. Na porade bol prítomný predseda B. Peťura⁸, J. Arányi, J. Priehradný, J. Vída, notár J. Ivan a dvaja žandári. Veliteľ *Kriváňa* podal správu o stave, úlohách i problémoch brigády. 12. októbra pplk. Vogl v civilnom oblečení s falošnou legitimáciou na meno Sokolovský – učiteľ z Berehova – s ochrankou dvoch žandárov v civile – navštívil Michalovce. Večer sa zúčastnil na stretnutí v byte učiteľa Pavla Čollaka, sociálneho demokrata, na ktorom boli prítomní B. Peťura a stot. žand. Emil Krokavec. Témou bola pomoc a spolupráca s brigádou.⁹

Dňa 11. októbra došiel od plk. V. Talského rozkaz, aby sa brigáda presunula do operačného priestoru zväzku Čapajev. Pplk. J. Vogl prekonzultoval tento rozkaz na porade veliteľov,

⁵ V roku 1939 vznikla v Michalovciach odbojová skupina *Obrana národa*, ktorá vyvíjala aktívnu činnosť. Jej zakladateľom bol autodopravca Bohumil Peťura. Občiansky odboj v Michalovciach v roku 1943 zriadil ilegálny okresný národný výbor. Jeho členmi boli štyria zástupcovia Obrany národa: B. Peťura, Karol Ficek, Ing. Jozef Bílek a František Veselý. Za ľavicový prúd: člen KSS Tomáš Repický, sociálny demokrat Jozef Vída, Ján Karas bol bez politickej príslušnosti. Vo výbere pretrvávali určité názorové nezhody. Podrobnejšie pozri: DŽUPA, Karol. *Z protifašistického odboja v Zemplíne*. Michalovce: Okresný národný výbor, 1984, s. 30-33. Z troch popredných predstaviteľov odboja na východnom Slovensku – JUDr. Cyril Daxner, Ladislav Szabó a Ing. Jozef Bílek – po začatí okupácie Slovenska UŠB prepustila na slobodu iba Ing. J. Bíleka. Pozri JABLONICKÝ, Jozef. Samizdat o odboji II. Štúdie a články. Bratislava: Kalligram, 2006, s. 228; SUŠKO, Ladislav (zost.). *Das Deutsche Reich und die Slowakische Republik 1938-1945*. Dokumente. Band I. Buch 2. Slovensko v jeseni 1944. Bratislava: Lúč, 2009, dok. č. 287 – S. Zápisnica z procesu s Dr. Pavlom Príkopom. Obsahuje o. i. podrobnejšie informácie o skupine Obrana národa.

⁶ Ref. 1, s. 93.

⁷ Tamže, s. 94.

⁸ Obrana národa v Michalovciach pomáhala českým dôstojníkom, väčšinou letcom, prechádzať z Protektorátu na Slovensko a potom cez hranice Maďarska a cez Juhosláviu na Západ. B. Peťurovi sa podarilo na požiadanie centra Obrany národa v Prahe uskutočniť osobitnú akciu. Generál Sergej Ingr, minister obrany čs. exilovej vlády v Londýne, mal svoju rodinu v Brne. Bola sledovaná gestapom a hrozilo jej smrteľné nebezpečenstvo. B. Peťura sa podujal odsťahovať ju na bezpečné miesto. Na svojom nákladnom aute v noci sa mu podarilo dostať rodinu na Slovensko do Michaloviec, odkiaľ ju neskôr po vyskúšanej ceste cez slovensko-maďarské hranice previedli spoľahliví sprievodcovia do Juhoslávie a odtiaľ odišla na Západ. Pozri DŽUPA, ref. 5, s. 30.

⁹ Ref. 1, s. 101.

na ktorej sa dospelo k zápornej odpovedi. Proti presunu boli i predstavitelia odboja okresu Michalovce.

Začiatkom druhej októbrovej dekády už boli hliadky vysielané do väčších vzdialeností a prieskum sa spájal, ak to situácia umožňovala, aj s prepadmi na menšie nepriateľské kolóny, skupiny alebo hliadky. 13. októbra bol veliteľ roty por. O. Šinák s 12 mužmi vyslaný až k doline Snina – Humenné. Vo Valaškovciach uskutočnili prepád nemeckej skupiny, ktorá prišla do dediny po ovos. Pri prepade padli do zajatia štyria nemeckí vojaci. 17. októbra absolvovala 10-členná hliadka pod velením por. Š. Konvalinku prieskum v priestore Strážske – Brekov, odkiaľ doniesla zaujímavé správy. Zlepšili sa podmienky, upevnila sa disciplína, nálada vojska začala stúpať. Iba z povstaleckého frontu prichádzali smutné zvesti. Okolo 15. októbra bol štáb Kriváňa milo prekvapený návštevou príslušníka 1. čs. armádneho zboru por. Vasila Mohorita, ktorý došiel vo funkcii veliteľa partizánskej skupiny *Borkaňuk*.¹⁰ Tá sa iba pred dvomi dňami utáborila na južnom svahu Vihorlatu v chate na Klíne. Bolo to srdečné stretnutie, ktoré položilo základy ďalšej dobrej spolupráce.¹¹

V polovici októbra sa k brigáde vrátil por. ČA Alexander Krivoručka aj s ďalším radistom, no bez rádiostanice. Počas bojov pri Zubnom sa nechtiac odtrhli od skupiny. Celý čas zostali v bývalom operačnom priestore, kým sa dozvedeli od pohraničnej stráže, že sa brigáda presunula do Vihorlatu. Veliteľ poveril A. Krivoručku vedením oddielu sovietskych utečencov z nemeckých lágrov, ktorí sa k brigáde pridali – bolo ich 27. Oddiel dostal názov Kyjev. Popri tejto úlohe bol súčasne poverený funkciou komisára brigády. Mal na starosti výchovnú a propagačnú činnosť.¹²

Dňa 21. októbra sa konala schôdza ilegálneho ONV na kóte 309 juhozápadne od obce Kaluža. Na schôdzu boli pozvaní velitelia partizánskych skupín z oblasti Vihorlatu. Hlavným bodom programu bolo zásobovanie partizánskych skupín potravinami. Z partizánskych štábov sa schôdze zúčastnili: za skupinu *Borkaňuk* veliteľ por. V. Mohorita a člen J. Arányi, za Kriváň pplk. J. Vogl. Veliteľ skupiny *Veža* Ján Boroš na schôdzu nedošiel. Na schôdzi bolo prijaté rozhodnutie, že proviant bude dodávaný Rolníckym skladištným družstvom v Michalovciach pre všetky skupiny do obce Kusín, kde bude uskladnený u občana Rybnického, odkiaľ si ho skupiny budú odoberať. Stávalo sa totiž, že zozbieraný proviant prevzala jedna skupina a ostatní ostali bez potravín. Poškodená bola niekoľkokrát aj brigáda Kriváň.

Následne poradu veliteľov partizánskych skupín na Vihorlate na 23. októbra zvolal pplk. J. Vogl. Na programe boli otázky vzájomnej kooperácie medzi skupinami. Porady sa zúčastnili všetci velitelia: por. V. Mohorita (skupina *Borkaňuk*), M. Z. Sieň (skupina *Jastrib*), Ján Boroš (skupina *Veža*), za brigádu Kriváň pplk. J. Vogl, náčelník štábu npor. del. Viliam

¹⁰ Oddiel *Borkaňuk* vznikol spojením 6-člennej vysádkovej organizátorskej skupiny 1. čs. armádneho zboru s rovnakou skupinou 1. UF na území Poľska. Na Slovensko bola organizátorská skupina vysadená v Ondavskej vrchovine severne od Humenného v noci z 26. na 27. septembra 1944. Veliteľ por. Vasil Mohorita, náčelník štábu Anton A. Pasko, komisár rotný Michal Kričfaluši. Pôsobil v priestore Turcovce – Ohradzany, v polovici októbra sa presunul do Vihorlatských vrchov. Plnil spravodajské úlohy pre 1. UF a vykonával tiež diverznú a prepádovú činnosť. V polovici októbra mal 103 príslušníkov. Spolupracoval s brigádou Kriváň a oddielmi *Jastrib* a *Veža*. Po prepadnutí tábora vo Vihorlate 7. novembra 1944 prešiel do obce Valaškovce, ale pre prenasledovanie sa presunul na západné svahy Vihorlatu. Dňa 12. novembra prešiel pri obci Strihovce cez frontovú líniu k ČA. Pozri Dejiny Slovenského národného povstania 1944. 5. zv., c. d., s. 46; DŽUPA, ref. 5, s. 88,89.

¹¹ Tamže, s. 102.

¹² Tamže.

Savko v úlohe zapisovateľa a komisár por. ČA A. Krivoručka. Po analýze situácie a konštruktívnej diskusii veliteľa prijali spoločné rozhodnutie:

„1. Všetky skupiny v lesoch Vihorlatu budú vždy spolupracovať, navzájom sa podporovať a pri väčších bojových akciách, alebo pri obrane táborov bojovať pod jednotným velením.

2. Všetci súhlasili s tým, aby proviant bol dodávaný Roľníckym skladištným družstvom v Michalovciach pre všetky skupiny do Kusína, uskladnený u pána Rybnického, odkiaľ si skupiny budú tento odoberať.

3. Skupiny nebudú prijímať členov susedných skupín bez písomného povolenia veliteľov.

4. Rozsudok smrti, či už vojenskej, partizánskej alebo civilnej osoby nebudú vydávať veliteľia sami, ale súd, ktorý pozostáva z veliteľov skupín Kriváň, Veža, Borkaňuk a Jastrib.

5. Každý týždeň raz sa zídu veliteľia skupín so svojimi pobočníkmi, komisármi, kde jednak prejednávajú bežné veci týkajúce sa jednotlivých skupín, jednak situáciu a budú súdiť osoby, ktoré sa hrubo previnili proti discipline, pre špionáž, vydieračstvo atď.

Dostane: skupina Borkaňuk, skupina Jastrib, rota Žula, Jánošík, Sloboda. [Podpisani] Veliteľ skupiny Kriváň a za správnosť npor. Savko. ¹³ Pplk. J. Vogl oboznámil veliteľov aj so svojím rozhodnutím, „že dňom 23. okt. počínajúc sú všetky stanice žandárske ozbrojené, že podliehajú skupine Kriváň a preto nesmie ich nikto odzbrojovať“.¹⁴

Blízky a hĺbkový prieskum so sporadickými prepadmi intenzívne pokračoval. Informácie získané prieskumom brigáda odovzdávala spravodajskej skupine Jastrib, ktorá ich sprostredkúvala 4. UF. 24. októbra štáb vyslal 31-člennú skupinu pod velením npor. A. Kolbašovského do priestoru Choňkovce – Podhorod' (vtedy to bolo v Maďarsku) s úlohou získať správy o pohybe nepriateľského vojska, uskutočňovať prepady na pochodujúce kolóny a rušiť telefónne spojenie. Skupina na druhý deň pri Choňkovciach prepadla nepriateľské osobné auto. Jeden pasažier bol zabitý a druhý ranený. Toho istého dňa hliadka zajala dvoch maďarských vojakov, ktorých stráže eskortovali na štáb brigády. 26. októbra uskutočnila dve ďalšie akcie. Prepadla jedno osobné a jedno nákladné autom. Dvaja vlastní vojaci boli pri akcii ľahko ranení, nepriateľ mal mŕtvych i ranených. Asi dva km severne od Choňkoviec prerušila poľné telefónne vedenie. Naspäť sa vrátila 27. októbra.

Do oddielu por. A. Krivoručka pribudlo 15 Talianov. Brigáda sa začala internacionalizovať. Vo svojom zložení už mala Rusov, Ukrajincov, Čechov, Rusínov, Maďarov, Gruzíncov, Tatárov a jedného Nemca z Viedne.

Front sa približoval, nálada vojakov sa zlepšovala, rástla bojová aktivita. Bolo už počuť dunenie kanónov Červenej armády a z rozhladne sa voľným okom dalo vidieť v diaľke dym a záblesky ohňa. Všetci sa tešili na skorý príchod červenoarmejcov. Keď už ich tá zákerná vojna vtiahla do svojho víru, zrejme väčšina z nich by dala prednosť vojenskému spôsobu boja. Na všetkých cestách v operačnom úseku partizánov sa zvýšil pohyb. Z Užhorodu do Michaloviec i opačne sa valili kolóny vojakov, vozov a rôznych druhov zbraní vrátane tankov. Partizánske skupiny sa dostali do prifrontového virvaru. Nemecká obrana potrebovala sa ich čo najrýchlejšie zbaviť. Svojimi prepadmi narúšali obojsmerný tok prúdu na cestných komunikáciách. Aj partizánske skupiny sa pripravovali na záverečnú etapu. Do boja

¹³ Ref. 1, s. 105, 106; DŽUPA, ref. 5, s. 127. Uznesenie publikované ako dokument.

¹⁴ Tamže, príloha č. 34.

na obranu obcí chceli zapojiť aj ďalšie ozbrojené zložky, s ktorými spolupracovali najmä žandárske stanice, a pohraničnú stráž. Veliteľ Kriváňa si pripravil text rozkazu „*Rozkaz veliteľstva československej armády na východnom Slovensku. Nariaďujem, aby všetky vojenské a civilné osoby, ktoré majú u seba strelné zbrane, nastúpili ihneď najrýchlejším dopravným prostriedkom na príslušné žandárske stanice, odkiaľ ich dirigujú na veliteľstvo „Kriváň“ ...*“ Rozkaz mal rozposlať na pokyn pplk. Vogla stot. žand. Emil Krokavec.¹⁵ Dňa 28. októbra pri rannom nástupe si brigáda pripomenula sviatok vzniku Československej republiky. K vojacom prehovoril veliteľ pplk. J. Vogl a jeho zástupca stot. J. Tabiš.

Veliteľ partizánskej skupiny *Jastrib* dostal príkaz od Štábu partizánskeho hnutia pri 4. UF, aby partizánske jednotky v lesoch Vihorlatu obsadili obce na južnom a čiastočne aj na severnom svahu Vihorlatu a zamedzili fašistickým vojskám využiť podhorské cesty na ústup. Veliteľ M. Z. Sieň požiadal veliteľa partizánskej brigády Kriváň pplk. J. Vogla, aby túto akciu koordinoval.¹⁶ V súvislosti s touto úlohou veliteľ *Kriváňa* vydal nasledujúci rozkaz:

„*Veliteľstvo Kriváň*

S. V. dňa 28. okt. 1944

R o z k a z č. 1.

Situácia obecná:

Ráno za svitania dňa 28. októbra 1944 ruské vojská nastúpili útok od Užhorodu smerom na Sobrance. Pohyb vojsk je slabý, to značí, že väčšie nepriateľské sily ustúpili tej noci. Naša situácia: Naše vojsko, pretože chce spolupracovať s ruským vojskom, obsadí ihneď všetky dediny medzi Jovsa a Tarnava.

Úkol: Znemožniť ústup nemeckého vojska po ceste smerom Jovsa – Tarnava. Robiť bojové výpady na hradsú Sobrance – Michalovce. Znepokojovať ústup. Nadviazať ihneď spojenie s ruskými jednotkami v priestore Sobrance – Úbrež a informovať ruské vojsko o našej situácii. Mám v úmysle (podľa situácie) urobiť útok na Michalovce zo severu, a tam znemožniť ústup nemeckých krycích jednotiek na západ. K tomu nariaďujem:

- 1. S. V. Kriváň zostane na Kyjove.*
- 2. Skupina Vihorlat, ako záloha s užším štábom Kriváň, na severnom okraji obce Vinné.*
- 3. Skupina Žula ako záloha vo Vinnom.*
- 4. Žandári ako záloha vo Vinnom.*
- 5. Skupina Jastrib zaujme obranu na južnom okraji obce Vinné. Túto obranu organizuje na mieste veliteľ skupiny Kriváň.*
- 6. Skupina Borkaňuk zaujme obranu Jovsa – Poruba.*
- 7. Skupina Jánošík zaujme obranu Kusín.*
- 8. Skupina Sloboda zaujme obranu Kaluža.*
- 9. Skupina Štefánik zaujme obranu na Medvedzi.*
- 10. Skupina Boroš zaujme obranu v Tarnave [dnes Trnava pri Laborci], jedno družstvo zostane v Porúbke. S. V. skupiny Boroš je vo Vinné u štábu Kriváň.*

¹⁵ Ref. 1, s.110; príloha č. 30 a.

¹⁶ GEBHART, Jan – ŠIMOVČEK, Ján. *Partizáni v Československu 1941-1945*. Bratislava : Pravda, 1984, s. 324, 325; DŽUPA, ref. 5, s. 80. Autor odkazuje na prameň AÚML ÚV KSS, f. 8 a j. 139, č. príř. 2878/53; TAKÁČ, Ladislav. *O činnosti „Československej vojenskej partizánskej skupiny „Kriváň“*. In *Nové obzory* 9. Prešov : Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach pre Múzeum SRR v Prešove, 1967, s. 52.

Poznámka: skupina Borkaňuk vyšle jedno družstvo do Nemeckej Poruby s úkolom zaistiť bok našich jednotiek z východného frontu.

*Osobitné úlohy: Skupina Borkaňuk vyšle ihneď jednu hliadku do priestoru Jase-
nov – Sobrance s úkolom nadviazať spojenie s postupujúcim ruským vojskom. Po príchode
dirigovať ruské jednotky cez Jovsu na Vinné za účelom spojenia. Obsadenie dedín prevedte
ihneď, tak isto rušenie ústupu nemeckého vojska na hradskej Michalovce – Sobrance.*

*Spojenie: Zrekrutujte všetky bicykle, povozy a iné dopravné prostriedky po dedi-
nách na spojenie a presun našich jednotiek. Snažte sa zapojiť do telefónneho vedenia (z Ka-
luže do Vinného sa vynasnažím predĺžiť) Jovsa – Kaluža – Vinné. Dve spojky od každej
jednotky sa hlásia na S. V. Kriváň vo Vinné o 11. hod. dňa 28. októbra 1944.*

*Odsun ranených: Skupinová ošetrovňa Vinné – Rybník [pri Vinianskom jazere].
Zberňa ranených pre obce Porúbka, Jovsa Kusín je v Kusíne. Pre ostatné Vinné – Ryb-
ník.*

*Osobitné nariadenie: Zmobilizujte ihneď všetkých bojaschopných ľudí, vydajte
im zbrane, ktoré máte k dispozícii a zaradte ich do svojej jednotky. Podliehajú nám všetky
miestne bezpečnostné strážne orgány (žandári, financi a pod.)*

Stravovanie: Samostatne.

*Poznámka: Nakoľko je málo munície, upozornite mužstvo, aby šporovalo s muni-
ciou na hlavný úkol, t. j. na útok na Michalovce.*

Dostane: Skupiny na Vihorlate podľa rozdeľovníka.

Ukončený o 09.00 hodine.

*Veliteľ Kriváň
pplk. del. Jozef Vogl“¹⁷*

V popoludňajších hodinách vojenské a partizánske skupiny obsadili pridelené úseky. Štáb *Kriváňa* a ilegálny ONVsa etablovali v škole vo Vinnom. Vo večerných hodinách sa konalo verejné zasadanie ONV, ktorý vyšiel z ilegality. Zúčastnili sa na ňom aj velители partizánskych skupín – za štáb *Kriváňa* pplk. J. Vogl, za *Jastrib* veliteľ M. Z. Sieň a za skupinu Veža J. Boroš, Š. Smolák a M. Gosiorovský. Na rokovaní bola nastolená aj otázka paritného zastúpenia v ONV obidvoch odbojových prúdov – ľavicového a občianskeho. Začatá akcia partizánov a vojakov bola akceptovaná a podporená.¹⁸ Nastal príliv dobrovoľníkov do bojových skupín, no bolo málo zbraní. Vyzbrojených bolo iba 40 dobrovoľníkov. Zo žandárov boli vytvorené dve čaty pod velením stot. E. Krokavca. Ubytovali sa v škole a tvorili zálohu štábu. *Jastrib* odoslal správu o začatí akcie 4. UF. Pplk. Vogl prijal ďalšie opatrenia. 1. Vyhlásil stanné právo. 2. Nariadil evakuovať južný okraj obce Vinné. 3. Vydal pokyny pre letecký, požiarly a bojový poplach. 4. Pokyny pre eventuálny ústup do lesa. 5. Vydal zákaz opustiť bojovými skupinami obsadené dediny. 6. Vydal pokyny pre obranné spravodajstvo.¹⁹ Všetko fungovalo, iba front ostal stáť na mieste.

Noc z 28. na 29. októbra bola pokojná. Bojové skupiny rozbehli akcie už od včasného rána. Hliadka npor. J. Bučeka zajala nákladné auto naložené municiou. Pri prepade sa vzdal jeden maďarský nadporučík a dvaja vojaci. Okolo 7. h ďalšie nákladné auto s delovým a puškovým strelivom zajala skupina npor. Š. Konvalinka. Osádku auta tvoril 1 maďarský nadporučík a 3 vojaci. Korisť zbraní – 1 automatická pištoľ a 4 pušky. O ničom neskôr slob.

¹⁷ AM SNP Banská Bystrica, f. 4, príř. č. S 157/86. Príloha č. 78.

¹⁸ DŽUPA, ref. 5, s. 81; Ref. 1, s. 118.

¹⁹ Ref. 1, s. 119.

Michal Segiňák zajal ďalších 3 nepriateľských vojakov. Okolo 10. h do zajatia padlo ďalšie nákladné auto s muníciou a 3 ozbrojenými maďarskými vojakmi. O 17.30 h vojaci skupiny *Jánošík* zajali nepriateľský (maďarský) trén. Pri prepade boli 3 nepriateľskí vojaci zabití a 1 ranený. Z vlastných vojakov bol 1 ťažko a 2 ľahšie ranený. Zajatých bolo 21 nepriateľských vojakov – jeden z nich bol kpt. lekár. Korisť: 15 koní, 4 vozy, 3 káry naložené rôznym vojenským materiálom, zo zbraní 1 ľahký guľomet, 20 pušiek a 1 pištoľ.²⁰

Rota npor. P. Lovasíka 29. októbra o 8.15 h dvoma družstvami prepadla maďarskú jednotku, ktorá kopala zákopy pre DPL na južnom okraji obce Kusín. Počet zajatých: 1 dôstojník a 33 mužov. Korisť: 4 nákladné autá s vojenským výstrojom a muníciou, 2 protiletadlové kanóny, 1 samopal a 4 pištole. Zajatci a korisť boli odsunuté na SV *Kriváň*. V ten istý deň skupina pod velením šrtm. Karola Kontúra, žandára z Jovsy, odzbrojila v dedine 28 maďarských vojakov, ktorí boli eskortovaní na štáb *Kriváňa*.²¹ Skupina pod velením por. O. Šináka prepadla medzi Kalužou a Klokočovom osobné auto s dôstojníkmi. Poranení dôstojníci ušli smerom na Lúčky. Auto bolo odsunuté na štáb do Vinného.²² Okolo 17. h chybou stráže do Vinného preniklo nemecké osobné auto. Rýchlou jazdou preniklo až na okraj dediny v smere na Tarnavu. Bolo prenasledované vojakmi *Kriváňa*. Auto bolo zasiahnuté strelbou, vodič bol zabitý a 3 vojaci pri úteku chytení. Boli na štábe vypočutí a odsúdení na smrť zastrelení. Dvaja boli ihneď zneškodnení, tretí npor. v zálohe Kurt Lehman dostal odklad výkonu trestu na neurčito. Podľa notára J. Ivana odsúdený bol protifašistického zmýšľania a ako veliteľ nemeckého trénu, keď bol so svojou jednotkou ubytovaný vo Vinnom, vypomáhal občanom obce vozidlami i ľuďmi pri poľných prácach. Notár Ivan sa prihovril, aby nebol odstrelený, ale odovzdaný príslušníkom ČA. Bol ranený, ponechali ho na notárskom úrade, kde ho ošetrila manželka notára.²³

Dňa 29. októbra spoločná akcia partizánov a vojakov na Vihorlate kulminovala. No front sa nepohol z miesta. Veľká túžba vojakov, partizánov i obyvateľstva dostať sa čo najrýchlejšie na druhý breh frontu sa nenaplnila. Vojna si vybrala iný scenár, ktorý sa ukázal omnoho krutejší. Dalo sa očakávať, že nepriateľ nenechá partizánov na pokoji. A tí si boli vedomí, že nemajú takú početnú a palebnú silu, aby mohli udržať kruhovú obranu obsadeného územia. Časť obyvateľov Michaloviec, ktorá sa uchýlila do Vinného, sa chcela vrátiť naspäť. Strážiť svoje rodiny odchádzala aj časť dobrovoľníkov. Na večernej porade veliteľov bolo dohodnuté, že ak sa situácia do rána nezmení, bude vydaný rozkaz na ústup do táborov. Rátalo sa s časom okolo 05. h.²⁴ Noc bola pomerne pokojná, ale okolo pol štvrtej hodiny npor. J. Buček telefonoval na štáb, že sa v smere od Michaloviec blíži väčšia nepriateľská jednotka. Bola ešte tma, nedalo sa presnejšie odhadnúť jej silu.²⁵ Pplk. J. Vogl vydal okamžite rozkaz na ústup vojakov a partizánov do táborov. K ostatným bojovým skupinám vyslal s rozkazom spojky. Ústup vo Vinnom mala kryť skupina pod velením npor. Jána Bučeka a čata ťažkých guľometov vedená rtm. jazd. Michalom Novotným. Štáb sa ihneď aj so zálohou premiestnil k Rybníku. Ale obyvateľstvo Vinného z obavy, že bude nepriateľom perzekvované, sa začalo tiež presúvať na severnú stranu do lesov. Cestu zatarasili vozy, dobytok i peší chodci. Nepriateľ sa pred dedinou rozvinul do roja a začal ju obkolesovať.

²⁰ Tamže, príl. č. 48.

²¹ Tamže, príl. č. 47.

²² Tamže, príl. č. 46.

²³ Ref. 1, s. 124.

²⁴ Tamže, s. 124.

²⁵ Podľa hlásenie pplk. J. Vogla plk. V. Talskému o priebehu akcie 30. 10. 1944, išlo o skupinu s počtom okolo 300 – 400 mužov. Pozri AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príl. č. S 157/86. Príl. č. 113.

Silný pohyb obyvateľstva v dedine bránil obrancom rozvinúť bojové akcie. Čata ťažkých guľometov dostala rozkaz presunúť sa pod les severne od dediny. Ale pre pohyb na cestách ani odtiaľ nemohla ustupujúcich intenzívnejšie brániť. Skupina npor. J. Bučeka²⁶ sa dostala do obkľúčenia a len o vlások unikla tragickému koncu, jeden z jej príslušníkov Ján Dzuriak padol.²⁷ Nemci obec Vinné popoludní obsadili, zvyšok obyvateľstva vyhnali, dedinu vyrabovali a zapálili. K Rybníku sa Nemci nedostali. Nepriateľ vyniesol nad dedinou Vinné krutý ortieľ. Úplne zhorelo 285 a čiastočne 120 domov. Fašisti brutálnym spôsobom zavraždili 32-ročnú manželku notára Júliusa Ivana a ich dve deti – štvorročnú Zorku a dvojročného Igora. Zastreli občana Stanislava Stašku, 15-ročného Jána Demčáka a starenku Stankovianskú a do koncentračného tábora odviekli 15 občanov.²⁸

Po 30. októbri jednotlivé partizánske skupiny pôsobili opäť samostatne. Tábor skupiny *Kriváň* sa rozrástol o časť žandárov, civilných dobrovoľníkov, angažovaných príslušníkov odboja a okolo 150-člennú skupinu maďarských zajatcov. Nachádzali sa medzi nimi aj Slováci z bývalého slovenského územia. Asi 25 z nich zaradili voglovci do svojich skupín. Zajatci boli strážení, dostali úlohu postaviť si prístrešky a využiť vlastné stany. Horšia bola situácia so zásobovaním. Zásobovacia sieť sa rozpadla. Mnoho obyvateľov ostalo aj naďalej na okrajoch lesov, kde si postavilo dočasné koliby. Do štábu došiel poštový tajomník z Michaloviec Monček aj so svojou manželkou a odovzdal 323 000 Ks. Z tejto sumy prevzal 110 000 Ks stot. žand. Jozef Albrecht na výplatu žandárov, zo zvyšku pplk. Vogl dal vojakom brigády jednorazový príspevok za úhradu výdajov pri akciách. Ostatok prevzal proviantný brigády na zaobstarávanie potravín. Zásobovaciu situáciu vylepšil istý statkář z Fekišoviec, ktorý dal prihnáť do tábora 30 kráv. Už predtým, v polovici októbra, poslal do tábora väčší počet vriec listového tabaku.²⁹ Pretrvával nedostatok chleba. Pri zabezpečovaní potravín bolo treba sa obracať na vzdialenejšie obce ako Porúbka, Chlmec, Kamienka a i. Lekárnik z Michaloviec PhMr. Miloš Eremiáš dal dopraviť do tábora niekoľko vriec liekov, sám ostal v tábore a vypomáhal lekárom.³⁰

Okrem organizačných záležitostí sa činnosť brigády a v tom čase sústreďovala hlavne na prieskum a obranu prístupových ciest do tábora. Nepriateľské hliadky sa objavovali aj v lesoch, znepokojovali tam usadených obyvateľov a sledili za partizánmi. Ukorištený materiál, ktorý nebolo možné premiestniť do lesného tábora, strážili pri Rybníku žandári s veliteľom rtm. Köningom.³¹ Hliadka z Klokočova doniesla nájdený leták maďarskej 2. horskej brigády (ktorá v tomto priestore operovala) s výstrahou, že ak partizáni nevrátia do dvoch dní zajatých maďarských vojakov a materiál, potrestajú obce Jovsu, Kusín a Kalužu vypálením.³² Po udalostiach vo Vinnom varovaní bolo treba brať vážne. 1. novembra pplk. J. Vogl napísal list, v ktorom uviedol, že východoslovenská vojenská jednotka je súčasťou československých vojsk uznaných Spojencami (ZSSR, USA, Veľ. Británia a i.) a má právo na zajatcov. S vojenskými zajatcami zaobchádza podľa Ženevských konvencií. Pohrozil, že ak začnú trestať obce, budú maďarskí zajatci zastrelení. K tejto informácii pripojil list zajatca, najstaršieho maďarského dôstojníka npor. Ľudovíta Mogyorosiho, ktorý ho adresoval

²⁶ Guľomet zahrabali do hnoja a ukryli sa v slame nepoužívanej starej stajne.

²⁷ AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príř. č. S 157/86. Pril. č. 106.

²⁸ DŽUPA, ref. 5, 92.

²⁹ Ref. 1, s. 93.

³⁰ Tamže, s. 129, 138.

³¹ Tamže, s. 128.

³² Tamže, s. 129.

svojmu veliteľovi. Uviedol v ňom počet zajatých maďarských vojakov a dôstojníkov (bolo zajatých 7 dôstojníkov, 4 rotmajstri a 123 mužov), potvrdil, že sú vojenskými zajatcami. Oznámil, že ak budú zastrelení, slovenská strana po vojne oznámi ich príbuzným, kto nesie zodpovednosť za ich smrť. List podpísali aj dvaja ďalší zajatí dôstojníci npor. Láng Alexander a por. Fábri Julius. Zo zajatcov bol vybraný jeden čatár, ktorému bol odovzdaný list v zalepenej obálke adresovaný 2. horskej brigáde a mal ho čo najskôr doručiť niektorému veliteľovi 2. horskej brigády. Spojka čatára eskortovala na okraj lesa severne od Kusína, tam mu sňala šatku a pustila do dediny. Medzitým v Kusíne už maďarské vojsko začalo podpaľovať obydľia. Po obdržaní listu sa pustilo do hasenia. O 19. h sa spojka z Kusína vrátila a doniesla odpoveď, v ktorom veliteľ oznámil, že Maďari zastavujú trestné akcie proti obyvateľstvu a že za škody sú ochotní poskytnúť náhradu, žiadajú však prepustenie všetkých zajatcov. Týmto sa rozbehla písomná komunikácia medzi brigádou Kriváňa a maďarskou 2. horskou brigádou, ktorá neskôr vyústila do osobného stretnutia zástupcov obidvoch strán.³³

Skupina *Jastrib* sa po 30. októbri rozčlenila na viaceré menšie jednotky, ktoré sa presunuli na rôzne miesta Vihorlatu, čím sa skomplikovalo spojenie pri odovzdávaní a prijímaní správ od ŠPH pri 4. UF. Preto veliteľ pplk. J. Vogl dňa 5. novembra poslal 8-člennú hliadku na čele s veliteľom roty *Jánošík* npor. Pavlom Lovasikom cez front k 4. UF. Hliadka okrem správ o nepriateľovi mala informovať štáb partizánskeho hnutia pri 4. ukrajinskom fronte o stave brigády, nedostatku streliva, problémoch so zásobovaním, i o tom, že v jej okolí sa skrýva mnoho obyvateľov z dedín a brigáda nie je pripravená na zimný pobyt. Hliadka mala požiadať o rámcové určenie priestoru, ktorým by sa brigáda mohla pokúsiť o prechod cez front.³⁴

Dňa 7. novembra bola prepadnutá základňa štábu skupiny *Borkaňuk*. Po bojovom strete bola chata nepriateľom zapálená. Skupina *Borkaňuk* sa presunula do Valaškoviec, no pre ďalšie prenasledovanie nepriateľom prešla na západné svahy Vihorlatu.³⁵ Tým sa vlastne oslabil ochrana tábora *Kriváň* z juhu i severu. Poveternostné podmienky sa zhoršovali, pršalo a sem-tam už padal dážď so snehom. Premoknutá zem okolo tábora sa premenila na blato, chatrná obuv nasávala vodu. Tábor bol preplnený ľudmi, ako východisko ostával presun na druhú stranu frontu.

Medzitým sa rozbehla korešpondencia s nepriateľom. Pplk. J. Vogl v druhom liste požiadal velenie 2. maďarskej horskej brigády, aby sa prihovorilo u nemeckého veliteľstva v Michalovciach, aby „*všetci zajatci, zajatí Nemcami i Vami boli prepustení. Za prepustenie našich príslušníkov prepustíme my rovnaký počet príslušníkov Vašich v rovnakej hodnosti a z mužstva dvojnásobný počet*“.³⁶ Dňa 2. novembra doniesla spojka z Vinného list od veliteľstva 101. nemeckej horskej divízie podpísaný pplk. gšt. Vitalom, v ktorom informoval pplk. J. Vogla, že vie o výmene listov medzi maďarskou armádou a čs. armádou na východnom Slovensku. Konštatoval, že nadhodené otázky si vyžadujú rýchle riešenie, čo sa písomnou cestou nedá, preto navrhol, aby sa pplk. J. Vogl s ním stretol osobne, kde by veci prerokovali. Určil miesto stretnutia – 1 km západne od križovatky Veľké Zálužice.³⁷ Pplk. Vogl prerokoval obsah listu so štábom, dohodli sa na odpovedi v tom zmysle, že pplk.

³³ Tamže, s. 133, 134.

³⁴ Tamže, s. 141.

³⁵ DŽUPA, ref. 5, s. 88, 89.

³⁶ Ref. 1, príloha č. 50.

³⁷ Ref. 1, s. 137.

J. Vogl je ochotný prísť na rokovania až po vyjasnení, prečo bola obec Vinné 30. októbra vypálená a zavraždená rodina notára Júliusa Ivana, „*keď z našej strany sme príčinu nedali*“.³⁸ Išlo o zámer tlmieť agresivitu Nemcov a naťahovať čas. Ďalší list od nemeckého pplk. gšt. Vitala došiel 6. novembra, v ktorom objasňoval dôvody, pre ktoré bola obec vypálená, ale tvrdil, že o vraždách obyvateľov nevedel.³⁹ Opäť trval na osobnom stretnutí. Odpoveď k tomuto bodu od pplk. J. Vogla znela, že „*Pokiaľ ide o vyjedávanie medzi mnou a Vami, som ochotný toto urobiť, ak sa behom niekoľkých najbližších dní presvedčím, že príslušníci nemeckého vojska prestali páchať na slovenskom pokojnom občianstve všetky násilnosti.*“ Posledný list od nemeckého pplk. Vitala došiel s dátumom 8. novembra 1944, v ktorom navrhol miesto stretnutia na Bielej hore, severne od Michaloviec. Dátum stretnutia ponechal na voľbu pplk. J. Vogla. Na tento list už pplk. J. Vogl nereagoval.⁴⁰

Písomná komunikácia s veliteľstvom 2. maďarskej horskej brigády vyústila do osobného stretnutia. Maďarský veliteľ navštívil farára vo Vinnom a požiadal ho o pomoc pri zorganizovaní stretnutia s veliteľom brigády *Kriváň* pplk. J. Voglom. Naznačil, že pôjde o veľmi dôležité rokovanie. Určil dátum a miesto stretnutia. Správu o tom doručil na štáb *Kriváňa* notár J. Ivan. Porada sa uskutočnila pri Rybníku dňa 7. novembra 1944 o 13. h.⁴¹ Pplk. J. Vogl pre istotu došiel na stretnutie s 10 samopalníkmi. Z maďarskej strany prišiel mjr. gšt. Pál Hadváry, ktorý sa predstavil ako náčelník štábu 2. maďarskej horskej brigády a druhý člen ako tlmočník npor. Kovacz, spravodajský dôstojník brigády.⁴² Po krátkom rozhovore maďarský major oznámil, že 2. maďarská horská brigáda sa rozhodla zložiť zbrane, ale nemajú možnosť nadviazať styk s príslušným veliteľstvom sovietskej armády. Preto požiadala o sprostredkovanie kontaktu veliteľstvo brigády *Kriváň*. Zároveň dal prísľub, že 2. maďarská horská brigáda bude podporovať skupinu *Kriváň* proviantom. Maďarský veliteľ nežiadal vrátenie zajatcov, okrem npor. V. Mogyorosiho, ktorý bol už vekovo starší a bol v nejakom príbuzenstve s majorom. Pplk. Vogl žiadal ako výmenu npor. Kovacza, s čím veliteľ súhlasil, ale až po splnení úlohy parlamentára. Hneď ráno 8. novembra na dohodnuté miesto pri Rybníku Maďari dovezli npor. Kovacza vybaveného potrebnou dokumentáciou týkajúcou sa úlohy a zároveň s väčším množstvom proviantu, cigariet a niekoľkými fľašami barackovice. Slovenská hliadka prišla podľa dohody a dovedla zajatca npor. V. Mogyorosiho.⁴³

Po odchode maďarskej delegácie 7. novembra nepriateľ prepadol strážnu službu materiálovej koristi pri Rybníku. Útočníkov zahnila až skupina samopalníkov sprevádzajúca pplk. J. Vogla. Počas prepadu bol črepinami granátu ťažko ranený žandár Ivan Hlačina, ktorý po prevoze do Vinného zraneniu podľahol.⁴⁴

Po návrate do tábora bol vypracovaný postup na splnenie prijatej úlohy, ktorý pozostával zo 6 bodov:

„1. *Previesť npor. maďarskej armády Kovacza cez front, ako parlamentára 2. maďarskej brigády k 4. ukrajinskému frontu, kde mal odovzdať písomný návrh maďarskej*

³⁸ AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príř. č. S 157/86, príloha č. 102.

³⁹ Ref. 1, s. 145.

⁴⁰ Tamže, s. 150 a tiež príloha č. 57.

⁴¹ Tamže, príloha č. 54.

⁴² *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Kol. aut. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2005, s. 323. Heslo Vogl, Jozef. Autor František Cséfalvay.

⁴³ Ref. 1, s. 144.

⁴⁴ Tamže, s. 143.

jednotky a podmienky ku kapitulácii.

2. *Vyhľadať vhodný priestor pre prechod celej brigády Kriváň k ČA.*
3. *Informovať veliteľa ruských vojsk o partizánskych jednotkách v tyle nepriateľa v priestore Michalovce – Humenné – Vihorlat, ako aj o ich činnosti.*
4. *Informovať veliteľa ruských vojsk o situácii nemeckých jednotiek.*
5. *Vyžiadať si súhlas k prechodu brigády cez front a k tomu náležitú vojenskú podporu.*
6. *Informovať ruské velenie o situácii a nálade civilného obyvateľstva.*⁴⁵

Bola vytvorená 24-členná hliadka pod velením npor. A. Kolbašovského, ktorá mala splniť zverenú úlohu. Bol do nej zaradený ako znalec trasy stot. žand. E. Krokavec a tiež skúsenej partizán por. ČA A. Krivoručka. Hliadka vyrazila na cestu 9. novembra 07. h. S hliadkou bol vyslaný aj strž. žand. Viktor Vávra, ktorý nemal prejsť cez front, ale iba vyhliadnuť na východných svahoch hrebeňa Litovisko vhodné miesto pre založenie prechodného tábora pre brigádu Kriváň pred pokusom prejsť sa cez front.⁴⁶ Hliadke sa podarilo po náročnom lesnom putovaní nepozorovane prejsť cez frontovú líniu. Dňa 10. novembra o 2. h ráno sa dostala do obce Ruské Bystré. Po krátkom oddychu odišla na veliteľstvo sovietskej divízie do Podhorode, potom autom do Užhorodu, kde bola prijatá genplk. Levom Z. Mechlisom a ďalšími dôstojníkmi štábu 4. UF. Hliadka si úlohu splnila. Npor. Kovacs bol dňa 11. novembra odvezený na letisko do Mukačeva, odkiaľ mal byť vysadený do priestoru Michaloviec, aby informoval o rokovaniach veliteľstvo 2. maďarskej horskej brigády.⁴⁷ Hliadka npor. A. Kolbašovského sa mala vrátiť do tábora a previesť celú brigádu cez front. No medzitým už došlo k prepadnutiu brigády.

Tlak nepriateľa na partizánske zoskupenia vo Vihorlatských vrchoch sa stupňoval. Voglovci urýchlili prípravu na prechod cez front. Napadlo snehu, pre nepriateľa sa vytvorili lepšie podmienky na sledovanie pohybu partizánov v horách. Dňa 11. novembra okolo 9. h prechádzala cez tábor *Kriváň* partizánska skupina *Veža* pod velením zástupcu veliteľa Štefana Smoláka, ktorá sa pre prenasledovanie nepriateľom vybrala na prechod cez front. Zastavila sa na krátky odpočinok a Š. Smolák sa porozprával s pplk. J. Voglom.⁴⁸ Po tomto rozhovore pplk. J. Vogl zvolal poradu štábu, ktorý rozhodol, že aj brigáda sa pokúsi o prechod cez front. Termín bol určený na 12. novembra v skorých ranných hodinách.⁴⁹ Bola vyhlásená pohotovosť a vojsko bolo oboznámené s plánom presunu. Každý si mal pripraviť stravu na dva dni (keďže bol nedostatok chleba, vojaci si opekali mäso). O 14. h boli stiahnuté stráže rozmiestnené pri vchodoch do lesa severne od obcí Jovsa, Kusín, Kaluža, Klokočov. Naplno sa rozbehli prípravy na odchod.⁵⁰ Podľa spomienky npor. O. Šináka

⁴⁵ Tamže, s. 148.

⁴⁶ Tamže.

⁴⁷ Tamže, s. 149; Po vojne sa pplk. J. Vogl stretol s bývalým npor. maďarskej 2. horskej brigády Kovaczom. Žil na Slovensku. Informoval ho, že veliteľstvo 4. UF považovalo kapitulčné podmienky 2. horskej brigády za neakceptovateľné. Bol vysadený 12. novembra padákom do priestoru Úbreže. Nemci ho chytli a odsúdili na trest smrti, ale na potrestanie si ho vyžiadalo maďarské velenie. Vojenský súd ho síce odsúdil na 8 rokov väzenia, ale vzápätí mu umožnili útek. Pozri ref. 1, s. 177.

⁴⁸ Tamže, s. 153; AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príj. č. 33/59, s. 40. Denník pplk. J. Vogla

⁴⁹ Pokiaľ ide o hodinu, údaje sa v dokumentoch rozchádzajú. V citovanom denníku pplk. Vogla AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príj. č. 33/59, s. 40, je uvedený 11. nov. o 12.00 hod. V Bojovom denníku zástupcu veliteľa stot. Jozefa Tabiša sa uvádza 12. 11. o 04.00 h. Pozri AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príj. č. 33/59. Denník J. Tabiša, s. 34; AM SNP Banská Bystrica, f. XII, príj. č. 187/65. Pplk. O. Šináka: Vyjadrenie o činnosti býv. part. skup. „Kriváň“ v súvislosti s činnosťou jej veliteľa býv. pplk. ČSA Sokolovského. Aj podľa O. Šináka sa mal odchod uskutočniť až nadržanom.

⁵⁰ AM SNP Banská Bystrica, f. XII, príj. č. S 35/78. VOGL-SOKOLOVSKÝ, ref. 1, s. 153.

o 16. h mala byť ešte porada veliteľov. Bližšie stráže boli stiahnuté okolo 15.30 h, aby sa pripravili na odchod. Nemci spravidla neuskutočňovali prepady v noci.⁵¹

Zvečerievalo sa, prípravy na odchod boli v plnom prúde, a práve tento čas si nepriateľ vybral na útok na tábor. Bolo to okolo 16. h. Priblížil sa na dosah niekoľkých desiatok metrov a spustil silnú paľbu z ručných zbraní. Ti, čo boli v bunkroch a kolibách vybehli vonku, ale tí, čo boli vonku, sa už do ubytovacích priestorov nedostali. Mnohí boli bez zbraní a iba v ľahšom oblečení. Nastal chaos a panika. Na väčší odpor nebolo dost' streliva. Situáciu komplikovalo aj prítmie a neskôr tma. Nebolo možné správne zameriavať strelbu. Reagovalo sa viac-menej iba na záblesky nepriateľových striel. Osadenstvo tábora sa rozpráchlilo do okolitého lesa. Zajatci boli opäť „zajatí“. Z vojakov, partizánov a civilných osôb sa postupne vytvárali menšie skupinky, časť z nich sa spojila do dvoch väčších skupín – jednej asi 60-člennej skupine velil pplk. J. Vogl a druhej s počtom okolo 70 osôb zástupca veliteľa stot. J. Tabiš. Obidve nabrali kurz k frontu, ale postupovali oddelene. Časť roztrúsených skupiniek a jednotlivcov ostala v danom priestore. Neskôr sa ukrývali v dedinách alebo v lesoch, kde vyčkali na príchod frontu. Čiže 11. novembra 1944 brigáda Kriváň ako organizovaný celok prestala existovať.⁵² K Tabišovej skupine sa neskôr pripojil aj por. O. Šinák s časťou svojej roty.⁵³ Z dôstojníkov boli v Tabišovej skupine náčelník štábu npor. V. Savko, por. O. Šinák, npor. Ján Bučko, por. K. Kacian, z civilných osôb B. Peňura a iní.

Nemci ráтали s tým, že rozprášení vojaci a partizáni v pohorí Vihorlatu sa budú chcieť dostať cez front. Preto zosilnili obranu aj z tylu. Prvé pokusy o prechod boli neúspešné. Velenie Tabišovej skupiny si potom zvolilo vzdialenejší a na prechod náročnejší priestor, a tým čiastočne odpútalo pozornosť nepriateľa. Najmä skupina starších dôstojníkov dobre poznala štruktúru nemeckej obrany – rozpätia medzi predsunutými líniami a vzdialenosti medzi umiestnením jednotlivých druhov zbraní atď. Cez deň preskúmali, kde sa nachádzajú palebné postavenia ťažkých guľometov. Vybrali na prechod stred medzi dvoma hniezdami ťažkých guľometov. Samotný prechod uskutočnili v nočných hodinách z 15. na 16. novembra 1944 v priestore juhovýchodne od Remetských Hámrov. Cez frontovú líniu sa skôr preplazili ako prešli. Iba na mínovom poli jeden účastník zahynul.⁵⁴ Vyčerpanosť vojska bola až neuveriteľná. Štyri dni a štyri noci boli bez stravy, slabo zaodetí v zasneženom priestore pod holým nebom, v strehu, že každú chvíľu môžu byť prepadaní.

Druhá skupina mala menej šťastia. Po neúspešných pokusoch sa rozdrobila na menšie skupinky. Tie potom samostatne hľadali možnosti prechodu na druhú stranu frontu. Nie všetkým sa to podarilo. Niektorí padli do zajatia, iní sa vrátili do blízkosti dedín. K tým, čo sa vrátili patrili aj plk. J. Vogl. Nevidel reálnu možnosť za daných okolností dostať sa na druhú stranu frontu. Aj jemu obrovská vyčerpanosť podlamovala kolená. S niekoľkými vojakmi sa vrátil do priestoru tábora na Kyjov. Tábor bol zničený. Po dlhšom putovaní a skúmaní situácie sa vybrali na severovýchod k obci Oreské, v ktorej sa pplk. J. Vogl liečil a zotrval až do príchodu sovietskych vojsk.⁵⁵

Tabišova skupina po krátkom odpočinku v obci Hlivište a občerstvení, ktoré jej pripravili vojaci sovietskeho pešieho pluku, sa presunula do Podhorode, kde sídlilo veliteľstvo divízie. Pre omrzliny odovzdal veliteľ Tabiš 6 vojakov do sovietskej vojenskej nemocni-

⁵¹ Tamže, príř. č. 187/65. Pplk. O. Šinák: Vyjadrenie o činnosti býv. part. Skup. „Kriváň“ v súvislosti s činnosťou jej veliteľa byv. pplk. ČSA Sokolovského, s. 5.

⁵² Tamže, príř. č. S 35/78. VOGL- SOKOLOVSKÝ, ref. 1, s. 154.

⁵³ Tamže, s. 161.

⁵⁴ AM SNP Banská Bystrica, f. XII, príř. č. S 34/90. TABIŠ, ref. 54, s. 63.

⁵⁵ Ref. 1, s. 174.

ce. Odpoľudnia 16. novembra bola skupina dopravená autami do obce Ubl'a, ubytovaná u miestnych občanov, ktorí im zabezpečovali aj stravovanie. Tam sa zdržali do 22. novembra, kým sa vybavili potrebné formality. Civilné osoby boli naďalej ponechané v starostlivosti obce Ubl'a. Vojaci boli presunutí do obce Lochovoje, neďaleko od Mukačeva, kde bol štáb partizánskeho hnutia 4. UF. Stot. J. Tabiš bol prijatý plk. ČA V. J. Pogrebenkom. Dostal úlohu vypracovať správu o činnosti brigády *Kriváň* – Otčot, ktorú mu miestny učiteľ hneď preložil do ruštiny.⁵⁶ 27. novembra bola skupina dopravená do Stryja v Poľsku, kde na ňu čakal kpt. Ing. Rada od 1. čs. armádneho zboru. V jeho sprievode pricestovala vlakom do Vrublíku Krulevského, kde vtedy sídlilo veliteľstvo 1. čs. armádneho zboru a 29. novembra ich prijal gen. L. Svoboda.⁵⁷

Nevediac o prepade brigády *Kriváň* sa do priestoru Vihorlatských vrchov 22. novembra presunula skupina *Detvan* s plk. V. Talským.⁵⁸ Mala asi 60 príslušníkov, ktorým velil mjr. Juraj Bilej. 24. novembra sa všetky partizánske skupiny i jednotlivci v tomto priestore ocitli na oslobodenom území. Autor spomienok pplk. J. Vogl to vyjadril slovami: „*Konečne vy-túžený, vystrádaný, vybojovaný deň 24. novembra 1944 – všetky skupiny a jednotlivci, ktorí vyčkávali v tomto priestore, prešli k Červenej armáde. Všetci odchádzame do Michaloviec, kde sme sa prihlásili na posádkovom veliteľstve.*“⁵⁹ Prihlásení boli po dvoch dňoch pobytu v Michalovciach odsunutí do obce Lochovoje a odtiaľ k 1. čs. armádnemu zboru.⁶⁰ Z brigády *Kriváň* sa do 30. novembra 1944 prihlásilo do 1. čs. armádneho zboru 17 dôstojníkov, 10 rotmajstrov, 60 poddôstojníkov a asi 120 mužov.⁶¹ 9. decembra prišli npor. del. Štefan Jarema a por. del. Viktor Remenár, ktorí až do príchodu ČA bojovali v oblasti Beskýd.⁶² Ďalší sa prihlásili po príchode 1. čs. na Slovensko. Podľa menného zoznamu spracovaného pplk. J. Voglom brigádou prešlo vyše 500 príslušníkov.⁶³

Obidvaja čelní predstavitelia brigády *Kriváň* – veliteľ plk. Jozef Vogl a jeho zástupca stot. Jozef Tabiš – v závere svojich spomienok srdečne poďakovali obyvateľom obcí, ktoré ich viac ako dva a pol mesiaca všemožne podporovali. V predhorí Beskýd to boli: Vyšná Jablonka, Nižná Jablonka, Telepovce, Hostovice, Pčoliné, Čukalovce, Parihuzovce, Papín, Nechválova Polianka, Pichne, Zubné, Adidovce. V okolí Vihorlatu: Porúbka, Chlmec, Tarnava, Oreské, Krivošťaňany, Kaluža, Klokočov, Kusín, Jovsa, Úbrež, Kamienka a iné, ale najmä obec Vinné.⁶⁴

Zásluhou občanov menovaných obcí i jednotlivcov z iných miest a dedín mohla vojensko-partizánska brigáda plniť svoje úlohy v náročných prifrontových úsekoch. Svojimi prepismi najmä na frekventovaných cestných komunikáciách komplikovala nepriateľovi

⁵⁶ AM SNP Banská Bystrica, f. XII, príř. č. S 34/90. TABIŠ, ref. 54, s. 62-66.

⁵⁷ Tamže, s. 66.

⁵⁸ Korešpondencia medzi plk. V. Talským a brigádou *Kriváň* prebiehala aj počas jej pôsobenia vo Vihorlate.

⁵⁹ Ref. 1, s. 175.

⁶⁰ Tamže.

⁶¹ Tamže, s. 180.

⁶² AM SNP Banská Bystrica, f. XII, príř. č. S 34/90. TABIŠ, Jozef. Spomienky a zážitky z odbojovej činnosti za SNP v skupine „*Kriváň*“, s. 67.

⁶³ AM SNP Banská Bystrica, f. IV, príř. č. S 2/93. Menný zoznam príslušníkov vojenskej partizánskej jednotky *Kriváň*.

⁶⁴ Tamže, f. XII, príř. č. S 35/78. VOGL- SOKOLOVSKÝ, Jozef: Spomienka veliteľa partizánskej brigády „*Kriváň*“, s. 182; f. XII, príř. č. S 34/90. TABIŠ, Jozef. Spomienky a zážitky z odbojovej činnosti za SNP v skupine „*Kriváň*“, s. 69.

budovanie obrany. Narúšala nepriateľskú logistiku smerujúcu k frontu i opačne. Spôsobovala mu straty na životoch i technike. Jej prítomnosť blízko frontu negatívne pôsobila na psychiku nepriateľských obrancov, boli ohrozovaní aj z tylu. Straty nepriateľa spôsobené brigádou sa pohybovali v trojciferných číslach. Ani škody na dopravnej technike neboli zanedbateľné.⁶⁵ 4. ukrajinskému frontu prispela i svojou spravodajskou činnosťou. Bola vojenskou a morálnou posilou i pre povstalecký front.

Ale daň, ktorú brigáda zaplatila, tiež nebola malá: 60 príslušníkov brigády Kriváň padlo v boji – z toho 14 bolo popravených. Zo skupiny vojakov, ktorá padla do zajatia pri prechode frontu, Nemci na výstrahu 12 mladých mužov popravili. Eskortovali ich z Remetských Hámrov do Michaloviec, kde ich 15. novembra v Štefánikových kasárňach popravili zastrelením. Ich mená uviedli na letáku, ktorý rozhadzovali po okolitých dedinách. Boli to:

Alexander Cuboň, 23-ročný z Turzovky
František Beňko, 23-ročný zo Starej Ľubovne
Vojtech Turman, 21-ročný z Hodruše-Hámre
Štefan Ferenc, 21-ročný z Brezova
Peter Repický, 23-ročný zo Župkova
Gejza Donoval, 22-ročný z Kordík,
Imrich Kučera, 24-ročný z Mojšovej Lúčky,
Albert Brna, 22-ročný z Liptovskej Revúce,
Andrej Donoval, 22-ročný z Kalinova
Roman Tichoň 28-ročný zo Sobotišťa,
František Cánik, 29-ročný z Veľkého Rovného.⁶⁶

Fašisti surovo mučili a popravili obesením lekárku brigády Kriváň MUDr. Alexandru Hauptlorenzovú.⁶⁷ Za podporu partizánov vo Vihorlate popravili i odviekli do táborov tiež civilné osoby z okolitých obcí.⁶⁸

⁶⁵ Podľa dokumentov brigáda Kriváň uskutočnila do 60 akcií, pri ktorých prišlo o život okolo 450 nepriateľských vojakov, do zajatia padlo 27 Nemcov – z toho 2 dôstojníci, vyše 200 maďarských vojakov (7 dôstojníkov), značný počet nepriateľských vojakov utrpel zranenia. Zničené boli vo väčšom počte najmä nákladné autá. Zo zbraní korist' tvorili pušky, samopaly, ale aj niekoľko diel a guľometov. Podrobnejší číselný výpočet pozri: AM SNP Banská Bystrica, f. XII, prír. č. S 35/78. VOGL-SOKOLOVSKÝ, Jozef. Spomienka veliteľa partizánskej brigády „Kriváň“, s. 181; AM SNP Banská Bystrica, f. IV, prír. č. 33/59. Bojový denník partizánskej skupiny Kriváň, s. 46-47.

⁶⁶ DŽUPA, ref. 5, s. 91; AM SNP Banská Bystrica, f. IX, prír. č. S 44/2001. Kópia originálu letáka.

⁶⁷ MUDr. Alexandra Hauptlorenzová, rodená Kopilenko, nar. 20. 6. 1986 v Kyjeve. V roku 1921 sa vydala za občana Československa zo Sudet Karola Hauptlorenca. V Prahe vyštudovala medicínu. Mala dcéru a syna, s manželom sa rozišla. Vykonávala lekársku prax v Užhorode. Po jeho obsadení Maďarmi prišla na Slovensko, kde získala štátne občianstvo a povolenie na vykonávanie lekárskej praxe v Michalovciach. Pre kontakty s ukrajinskými utečencami a neskôr partizánmi bola sledovaná bezpečnostnými orgánmi. Odišla do Vihorlatských vrchov k partizánskej skupine Pugačov, kde po zlúčení tohto oddielu s brigádou Kriváň, sa stala vedúcou lekárkou brigády Kriváň. Pozri ŠOBA Prešov, ŠZŽ 262/IV i – 1944 ŠB.

⁶⁸ DŽUPA, ref. 5, s. 91-95.

H. PAŽUROVÁ: MILITÄRISCH-PARTISANISCHE TRUPPEN GEBILDET AUS DEN ZUGEHÖRIGEN DES OSTSLOWAKISCHEN ARMEE. BRIGADE “KRIVÁŇ”. ZWEITE TEIL.

Die militärisch-partisanische Brigade „Kriváň“ bestritt die zweite Etappe ihrer kämpferischen Tätigkeit – seit Ende September bis Mitte November 1944 – im Vihorlat-Gebirge, nordöstlich von Michalovce. Durch die Verschiebung ins neue Operationsgebiet sah sich die Truppe in ihren kämpferischen Aktivitäten vor neue Aufgaben gestellt. Es handelte sich um eine Art Neubeginn, der durch die ungünstigen äußeren Bedingungen wesentlich erschwert wurde. Das Operationsgebiet der Brigade „Kriváň“ befand sich zu der Zeit unter der Kontrolle des Feindes. Auch die klimatischen Bedingungen haben sich verändert. Es häuften sich Gewitter und dazu kam die Kälte. Die Truppe verfügte über keinerlei Winterausrüstung. Große Schwierigkeiten bereitete vor allem das ungeeignete Schuhzeug vor, das im nassen Terrain zerfiel. Es war notwendig, die elementaren existentiellen Bedingungen sicherzustellen, und zwar Behausungen und Sennhütten, die Verpflegung mit Nahrungsmittel, und darüber hinaus das Unterstützungs- und Aufklärungsnetz zu schaffen. Die Kommandantur der Brigade sah sich Anfang Oktober vor diese Aufgaben gestellt. Auch die Taktik der Kampfführung musste aktualisiert werden. Die Brigade verlor schwere Waffen, womit ihre Angriffs- und Verteidigungsmöglichkeiten sehr beeinträchtigt wurden. Unter tatkräftiger Unterstützung der einheimischen Bevölkerung gelang es jedoch, alle Schwierigkeiten zu überwinden. Nach dem 10. Oktober konnte die Brigade ihre Aufklärungsaufgaben und Diversionsaktivitäten voll entfalten. Den Schwerpunkt dieser Tätigkeit bildeten Zerstörungen von Brücken, Strassen usw. und Überfälle auf feindliche Truppen. Die Brigade arbeitete eng mit drei weiteren partisanischen Gruppen, nämlich der Gruppe „Jastrib“, „Borkaňuk“ und „Veža“, zusammen, die ihre Militärstützpunkte allesamt im Vihorlat-Gebirge hatten.

Ende Oktober 1944 konnten sich alle vier partisanische Gruppen auf einer gemeinsamen militärischen Aktion unter dem Kommando der Brigade “Kriváň” einigen. Diese Aktion stellte sich die Aufgabe, alle Rückzugswegen des Feindes innerhalb des Operationsgebiets der Partisanen zu blockieren und diese Sperren bis zum Anstoß der Roten Armee zu halten. Nachdem die Aktion vorbereitet war, entschied sich das Kommando der 4. Ukrainischen Front nach der Beendigung der Karpaten-Dukla Operation, seinen kampferschöpften Einheiten eine kurze Zeit zur Erholung zu gönnen. Diese nützte der Feind voll aus zum Angriff auf die Stützpunkte der Partisanen. Die waffentechnisch unterlegenen Partisanen unternahmen den Versuch, sich auf die andere Seite der Front zu durchschlagen. Hierbei erlitten sie jedoch zahlreiche Verluste und nicht allen gelang es. Die, denen es gelang, traten dem 1. Tschechoslowakischen Armeekorps bei, und später wurden auch die Partisanen in dieser Einheit aufgenommen, die nach dem fehlgeschlagenen Versuch sich auf die andere Seite der Front durchzuschlagen in den Wäldern Unterschlupf gefunden haben. Nach dem Beitritt zum 1. Tschechoslowakischen Armeekorps setzen sie den Kampf fort. Der Feind hingegen verübte viele Racheakte an der Zivilbevölkerung für die von ihr an die Partisanen geleistete Unterstützung.